

A photograph of two young women in a field, blowing white powder at each other. The woman on the left has brown hair, a colorful headband, and a purple top. The woman on the right has blonde hair and a green top. Both have white powder on their faces and hands. The background is a bright, hazy outdoor setting.

DARBO SU JAUNIMO GRUPĖMIS VADOVAS
NEFORMALIOJO UGDYMO PRAKTIKA LIETUVOJE

Ž.Gailius, A. Malinauskas, D. Petkauskas, L. Ragauskas

3.2. MOKYMOŠI (KAITOS) ZONOS¹⁴

Šis modelis analizuoja tam tikras „erdves“, kuriose jauni žmonės (ir ne tik jauni), efektyviausiai mokosi (Pav. nr. 11).

11 pav. Mokymosi kaitos zonos.

Visų pirma apibrėžkime erdvę, kurioje mes mažiausiai mokomės. Mažiausiai išmokstame ten, kur jau esame daug ką išmokę. Tai mūsų komforto būseną. Pateiksime komfortą atspindintį pavyzdį: žmonės, kurie jau ilgus metus vairuoja automobilį, tai daro savaime, ir vairavimas jiems nėra joks iššūkis ar mokymosi procesas.

¹⁴ Remtasi Johno L. Lucknerio ir Reldano S. Nadlerio (1991) „Processing the Experience: Enhancing and Generalizing Learning“.

Komforto zona – tai erdvė, kurią mes gerai pažįstame, žinome ten galiojančias taisykles ir normas. Būdami komforto būsenoje galime mąstyti apie tai, ką jau žinome ir suprantame. Šioje būsenoje jaučiamės ramiai, maloniai ir užtikrintai, tačiau nieko nekeičiant gali apimti monotonijos ir beprasmybės jausmas.

Kaip teigia Johnas L. Luckneris ir Reldanas S. Nadleris (1991), tikrasis mokymasis vyksta tik palikus komforto būseną, kuomet žengiamo į mums nepažįstamą erdvę susidurdami su tam tikrais iššūkiais. Dažnai prieš įžengiant į šią erdvę, mes jaudinamės, suabejojame savo galimybėmis ir jaučiame, kad reikės sutelkti daugelį savo resursų siekiant įveikti iššūkį. Tai – mokymosi erdvė. Erdvė – išbandyti savo jėgas naujose situacijose, tikrinti bei pritaikyti turimas teorines žinias, eksperimentuoti, įgyti naujų įgūdžių ir kitaip tobulėti.

Svarbu paminėti, jog pereinant iš komforto į mokymosi (iššūkių) zoną, dažnai išgyvename daug dvejočių, save nuvertiname, kartais net imame ziršti, bambėti ir atsilabinėti. Juk komforto zonoje nereikia susitelkti ir dėti daug pastangų veiklos atlikimui. Joje patogiu ir pastoviu. Tikrasis mokymasis vyksta tada, kai sutinkame priimti iššūkius, bandome dar neišbandytus dalykus, reflektuojame ir darome išvadas.

Darbe su jaunimu mūsų tikslas – plėsti jaunų žmonių komforto zoną. Kai žmonės priima iššūkius ir juos įveikia, suvokia, kad sugeba tai padaryti, veikla, kuri anksčiau kėlė nerimą ir abejones, dabar atrodo lengvai įveikiama. Pavyzdžiui, kelis kartus įgyvendinus tarptautinius projektus, įgyjame begales reikalingų žinių ir įgūdžių, kuriuos gebame pritaikyti. Taip tarptautinių projektų įgyvendinimas iš iššūkių zonos tampa mūsų komforto zona.

Svarbu paminėti, kad „užsisėdėjus“ komforto zonoje, ji yra linkusi trauktis (mažėti). Pastovumas, išgyvenamas komforto zonoje, „bukina“. Tuo labiau, kad darydami tik tai, ką gerai sugebame, prarandame įgūdžius mokytis.

Už iššūkių zonos egzistuoja panikos zona. Į ją patenkame tada,

kai pervertiname savo jėgas ir galimybes arba tiesiog nevaldome stresinės situacijos. Panikoje mes prarandame kontrolę ir stengiamės kuo greičiau grįžti į komforto erdvę. Dažnai išgyvenus panikos jausmą ir grįžus į komfortą, jame norisi pabūti kiek ilgiau, prieš vėl pasiryžtant priimti sau iššūkius. Mums, kaip žmonėms dirbantiems su jaunimu, naudinga suvokti, kad kiekvienas žmogus turi labai individualias komforto, mokymosi ir panikos zonas. Jeigu vienam jaunam žmogui kalbėjimas prieš dvidešimties žmonių grupę yra komfortas, kitam tai gali būti panika.

Darbe su jaunimu svarbu suvokti ir nuodugnai įvertinti, į kokias situacijas mes vedame jaunus žmones. Ar mūsų daromos pedagoginės intervencijos yra pakankamas (o gal per didelis) iššūkis jauniems žmonėms. Šių niuansų suvokimas reikalauja gero jaunų žmonių, su kuriais dirbate, pažinimo ir nuolatinio žinių atnaujinimo bei tam tikro *pedagoginio jautrumo*.

Šis zonų modelis suteikia mums tam tikro žinojimo apie savo (ir mūsų ugdytinių) mokymąsi bei sąlygas būtinas mokymuisi vykti.

Savo praktikoje naudodami šį modelį, esame supratę, jog mūsų dirbančiųjų su jaunimu „biznis“ – *iššūkiuoti*, o jaunų žmonių „biznis“ – priimti (arba ne) ir įveikti jiems mestus ir pačių susikurtus iššūkius. Pastebėjome, kad žmonės, išmokę susitvarkyti su iššūkiais ir juos panaudoti mokymuisi bei savo tobulėjimui, gyvenime „nebeturi problemų“. Tiesiog, žodis „problema“ ištrinamas iš žodyno ir iš mąstymo. Jei tam tikrus dalykus įvardinsime sau kaip iššūkį, žymiai lengviau atrasime vidinių resursų ir energijos juos įveikti.

3.3. MOKYMASIS MOKYTIS

Gebėjimas formuluoti(s) mokymosi tikslus, pasirinkti mokymosi priemones, mokytis, į(si)vertinti savo mokymosi procesą bei

rezultatus – itin svarbu tiek jauniems žmonėms, tiek tiems, kas su juos ugdo. Mokymosi mokytis kompetencija – viena iš esminių kompetencijų, siekiant spėti tobulėti kartu su sparčiai besikeičiančiu pasauliu.

Mokymasis mokytis nėra kasdien prie pusryčių stalo vartojamas terminas. Pradėsime nuo to, kas tai yra ir kodėl tai yra svarbu? Kaip teigia Philipas C. Candy (1990), mokymasis mokytis reiškia įsigilinimą į tobulėjimo turinį ir jo prasmes. Pačiomis pažangiausiomis mokymosi mokytis formomis pasiekiamas kritinis sąmoningumas, t. y. suvokiamos prielaidos, taisyklės, nusistovėjusios normos, visuomenės lūkesčiai – visa kas daro įtaką tam, kaip žmonės suvokia žinias, kaip jie mąsto, jaučia ir elgiasi tuo metu, kai mokosi.

MOKYMASIS MOKYTIS SUTEIKIA POŽIŪRIŲ, SUPRATIMŲ IR ĮGŪDŽIŲ, KURIE LEIDŽIA ŽMOGUI BŪTI EFEKTYVESNIU, LANKSTESNIU, GERIAU ORGANIZUOTU, BESIMOKANČIUOJU ĮVAIRIUOSE GYVENIMO KONTEKSTUOSE.

Nūdienos dinamiška aplinka ir poreikis būti universaliu žmogumi šią kompetenciją dar labiau iškelia į esminių gyvenimui reikalingų kompetencijų viršūnę bei daro neatsiejama neformaliojo ugdymo dalimi.

Darbo su jaunimu kontekste galime žiūrėti tiek į paties dirbančiojo su jaunimu mokymosi mokytis kompetenciją, tiek ir į jo gebėjimą padėti jauniems žmonėms ugdytis šią kompetenciją. Šiame poskyryje daugiau atskleisime pastarąją dalį, o apie dirbančiojo su jaunimu mokymąsi mokytis daugiau rasite knygos dalyje „*NEPAMIRŠKIM IR SAVĘS. Dirbančiųjų su jaunimu įrankių aštrinimas*“. Vis didėjantis dėmesys mokymuisi mokytis ir savikrypčiam mokymuisi (angl. *self-directed learning*) reiškia, kad reikia atidžiai peržiūrėti nusistovėjusias laikysenas tarp ugdytojo ir ugdytinio, peržiūrėti naudojamus metodus ir įvertinti jų potencialą ir ribas. Mokymosi mokytis kompetencijos tobulinimas reikalauja konkrečių